II WOJNA ŚWIATOWA – KALENDARIUM (EUROPA I AFRYKA PÓŁNOCNA)

1922

*** 16 kwietnia - układ w Rapallo podpisany pomiędzy Niemcami a Rosją radziecką; oprócz postanowień gospodarczych układ zawiera także postanowienia militarne: m.in. niemieccy wojskowi skrępowani traktatami o rozbrojeniu mogli, byle dyskretnie, korzystać z gościnnych rosyjskich poligonów; układ pośrednio skierowany przeciw Polsce.**
*** 28 października - marsz „Czarnych Koszul" na Rzym; faszyści odnoszą sukces a ich przywódca – Benito Mussolini zostaje premierem.**

1933

*** styczeń – Adolf Hitler zostaje kanclerzem Niemiec; za sprawą Watykanu naziści uzyskują poparcie chadeckiej Partii Centrum.**
*** 27 lutego - podpalenie Reichstagu, o co Hitler oskarża komunistów; rozpoczynają się prześladowania lewicy - komunistów i socjaldemokratów, a Hitler uzyskuje coraz większe uprawnienia.**
*** marzec - powstaje obóz koncentracyjny w Dachau dla przeciwników politycznych Hitlera.**
*** 3 marca - zostaje uchwalona tzw. ustawa o pełnomocnictwach, która oddaje Hitlerowi pełnię władzy.**

1936

*** marzec - do zdemilitaryzowanej Nadrenii wkraczają wojska niemieckie; pierwszy tak jawny przykład naruszenia postanowień terytorialnych układu wersalskiego.**
*** 25 listopada - zawiązanie paktu antykominternowskiego między Niemcami i Japonią; w listopadzie 1937 r. dołączyły Włochy.**

1938

*** marzec - Anschluss Austrii.**
*** wrzesień - kryzys monachijski; Hitler żąda oddania terenów czeskich Sudetów, gdzie mieszka ok. 3 mln Niemców; premier brytyjski Chamberlain przybywa do Niemiec z planem oddania Niemcom terytoriów, w których Niemcy mają ponad 50 proc. populacji; Francuzi - pod wpływem Brytyjczyków - rezygnują z walki o Czechosłowację; zapewne ostatni moment na powstrzymanie Hitlera.**
*** grudzień - Francja podpisuje z Niemcami traktat o nienaruszalności swych granic i przynależności do Francji Alzacji i Lotaryngii.**

1939

*** marzec - dokończenie rozbioru Czechosłowacji - powstanie Protektoratu Czech i Moraw oraz marionetkowego państwa słowackiego; Niemcy żądają od Litwy wydania Kłajpedy (23.03); jest to ostatnia aneksja Niemiec bez użycia przemocy militarnej; Węgrzy zagarniają Ruś Zakarpacką.**
*** 1 września - atak III Rzeszy na Polskę (Fall Weiss).**
*** 3 września – Francja, Wielka Brytania i państwa Wspólnoty Brytyjskiej wypowiadają wojnę III Rzeszy.**
*** 4 września - podpisanie tzw. układu interpretacyjnego do sojuszu polsko - francuskiego, według którego Francja uderzy pełnymi siłami w ciągu 15 dni.**
*** 6 - 12 września - 12 dywizji francuskich rozpoczyna ofensywę w rejonie Saarbrücken, nie atakuje jednak fortyfikacji niemieckich (tzw. linii Zygfryda).**
*** 12 września - konferencja brytyjsko - francuska w Abbeville: alianci nie wspomogą Polski; rząd polski nie zostaje o tym powiadomiony.**
*** 17 września - ZSRR wkracza na tereny wschodniej Polski.**
*** 6 października - Adolf Hitler proponuje zachodnim aliantom pokój pod warunkiem uznania rozbioru Polski; propozycja odrzucona przez premiera Wlk. Brytanii 12 października.**
*** 18 października - armia radziecka wkracza do Estonii.**
*** 30 listopada - ZSRR atakuje Finlandię, rozpoczyna się tzw. wojna zimowa, zakończona w marcu 1940 r. bez zdecydowanego sukcesu żadnej strony; straty w zabitych: Finlandia - ponad 22 tys., ZSRR - 230 tys. żołnierzy.**

1940

*** 9 kwietnia - Niemcy atakują Norwegię i Danię. Dania kapituluje, Norwegia traci m.in. Oslo i Narvik a armia norweska w południowej części kraju kapituluje 30 kwietnia.**
*** 10 maja - inwazja Niemiec na Francję, Belgię, Holandię i Luksemburg. Niemcy realizują plan gen. Ericha von Mansteina: główny kierunek ataku idzie przez Ardeny, uważane przez Francuzów za teren nie do przejścia i nie objęty linią Maginota.**
*** 13 maja - premierem Wlk. Brytanii zostaje Winston Churchill.**
*** 14 maja - kapitulacja Holandii, dłużej (do 28 maja) broniła się Belgia.**
*** 26 maja - 4 czerwca - operacja „Dynamo" - ewakuacja wojsk brytyjskich w Dunkierce; z do dziś nieznanych przyczyn Hitler, wbrew naciskom gen. von Mansteina, wstrzymuje ofensywę na Dunkierkę.**
*** 28 maja - zdobycie Narviku przez desant brytyjsko-francuski z udziałem oddziałów polskich (operacja rozpoczęta 14 kwietnia); wojska alianckie ewakuowane 4 czerwca dla wsparcia kampanii we Francji); 10 czerwca Norwegia skapitulowała.**
*** 14 czerwca - Niemcy zajmują Paryż.**
*** 22 czerwca - Francja podpisuje kapitulację w Compiegne; na terenach niezajętych przez Wehrmacht powstaje marionetkowe Państwo Francuskie ze stolicą w Vichy, na czele którego staje bohater I wojny światowej - marszałek Petain; gen. Charles de Gaulle staje na czele Ruchu Wolnych Francuzów, jedynej reprezentacji Francji uznawanej przez aliantów.**
*** 14 czerwca - 5 sierpnia - ZSRR zajmuje Litwę, Łotwę, Estonię i żąda od Rumunii oddania Besarabii (co uzyskuje),**
*** 2 lipca - Hitler rozkazał przygotowanie planu inwazji na wyspy brytyjskie (operacja „Lew Morski"); dla zapewnienia powodzenia operacji niezbędne jest panowanie w powietrzu i 10 lipca rozpoczyna się tzw. bitwa o Anglię, przerwana 31 października - Luftwaffe nie było w stanie pokonać RAF.**
*** 28 października - Włochy bez uzgodnienia z Hitlerem atakują dużo słabszą Grecję i przegrywają wojnę, dopiero zaangażowanie się III Rzeszy (marzec - kwiecień 1941 r.) zmusza Grecję do kapitulacji.**

1941

*** luty - trwające jeszcze od 1940 r. walki między wojskami włoskimi i brytyjskimi w Afryce Płn. osiągnęły swój nieoczekiwany finał 5 - 6 lutego 1941 r.; 10 armia włoska została rozgromiona przez Brytyjczyków pod Beda Fomm; Hitler musi ratować sojusznika - do Arabii wysłano Afrika Korps pod dowództwem gen. Erwina Rommla.**
*** 3 kwietnia - premier Węgier Pal Teleki popełnił samobójstwo z powodu złamania układów z III Rzeszą i przemarsz wojsk niemieckich przez Węgry na wojnę z Jugosławią; nowym premierem Węgier został Laszlo Bardossy, sprzyjający nazistom.**
*** 22 czerwca - Hitler rozkazuje realizację planu „Barbarossa" czyli opanowania ZSRR poprzez szybkie ataki wojsk pancernych i zmotoryzowanych przy wsparciu lotnictwa; do Niemców dołączają Włosi, Rumuni, Węgrzy, Słowacy, Finowie; plan przewidywał atak w trzech kierunkach: północnym w kierunku Leningradu (Grupa Armii „Północ"), środkowym - w kierunku Moskwy (GA „Środek"), południowym - celem była Ukraina i dalej rejon Kaukazu (GA „Południe").**
Pierwsze dni zakończone sukcesem - zaskoczenie Armii Czerwonej było całkowite; do końca września, na linii ataku GA „Środek", Armia Czerwona poniosła cztery upokarzające strategiczne klęski tracąc 7 armii i 673 tys. jeńców.
*** 15 września - Leningrad otoczony i odcięty od reszty ZSRR; oblężenie przerwano dopiero w zimie 1944 r. r.**
*** 31 grudnia - do tego czasu Armia Czerwona straciła co najmniej 5 mln żołnierzy w zabitych, 3 mln jeńców, 20 tys. czołgów i 30 tys. dział, jednak plan „Barbarossa" załamał się - armia radziecka zachowała zdolność bojową a kontrofensywa pod Moskwą odepchnęła Wehrmacht o ok. 250 - 300 km na zachód.**

1942

*** 5 stycznia - Stalin wydaje rozkaz ataku na całej linii frontu; marsz. Żukow bezskutecznie protestuje, Armii Czerwonej nie stać na taki wysiłek.**
Ofensywa radziecka trwała - z miernymi skutkami - do kwietnia, kiedy wyczerpały się możliwości bojowe armii radzieckiej i zaczęły się wiosenne roztopy.
*** lato - Hitler wyznaczył priorytet: atak na Kaukaz i Morze Kaspijskie (Baku); atak na Stalingrad miał na celu osłanianie głównego kierunku natarcia (tzw. „plan Blau").**
*** 28 czerwca - początek realizacji „planu Blau"; 23 lipca Wehrmacht zdobył Rostów i rozpoczął natarcie na Kaukaz.**
*** 19 sierpnia - 6 Armia niemiecka dotarła do przedmieść Stalingradu walcząc przez najbliższe miesiące z broniącą miasta 62 Armią gen. Wasilija Czujkowa; dowództwo niemieckie nie wiedziało, że marszałek Żukow zastawił tu pułapkę gromadząc wokół Stalingradu milionową armię.**
*** 19 listopada - początek radzieckiej operacji „Uran"; na wojska niemieckie ruszyły siły Armii Czerwonej atakując od północy i od południa; obie flanki 6 Armii były bronione przez armie rumuńskie, których opór łatwo został przełamany.**
*** 23 listopada - obie armie radzieckie połączyły się zamykając w kotle stalingradzkim 290 tys. żołnierzy niemieckich, rumuńskich i włoskich; istniała jeszcze szansa na wydobycie z kotła 6 Armii, lecz Hitler zabronił gen. Paulusowi odwrotu; 6 Armia skapitulowała 2 lutego 1943 r.; do niewoli poszło 91 tys. żołnierzy.**

1943

*** luty - po zwycięstwie pod Stalingradem Armia Czerwona próbuje iść „za ciosem"; 8.02 wyzwala Kursk, 14.02 - Rostów, 16.02 - Charków. Dowódca GA „Południe", Erich Manstein widząc, że oddziałom Wehrmachtu na Kaukazie grozi odcięcie, 20 lutego rozpoczyna kontrnatarcie i 15 marca odbija Charków; wokół Kurska pozostaje duży łuk w liniach niemieckich więc po ustaniu roztopów wiosennych Niemcy rozpoczynają operację „Cytadela" a jej celem jest okrążenie wojsk radzieckich zgromadzonych w rejonie Kurska.**
*** 5 lipca - z północy i południa rusza ofensywa niemiecka na rejon Kurska; po początkowym umiarkowanym sukcesie atak zostaje powstrzymany i natychmiast rusza kontrofensywa radziecka zakończona całkowitym sukcesem; tzw. bitwa w łuku kurskim jest największą jak dotąd bitwą pancerną na świecie i ostatnią wielką ofensywą niemiecką na terenie ZSRR.**

Kampania włoska

*** 10 lipca - lądowanie na Sycylii wojsk alianckich.**
*** 3 - 9 września - inwazja na południe Włoch, wyeliminowanie Włoch jako uczestnika wojny, walki we Włoszech trwały do maja 1945, kiedy to (4.05.1945) Niemcy poddali się na tym froncie.**
*** 28 listopada - 1 grudnia - konferencja w Teheranie.**

1944

*** 14 stycznia - odblokowanie Leningradu po prawie 900 dniach oblężenia.**
*** 22 czerwca - rusza operacja „Bagration" całkowicie zaskakując Niemców spodziewających się kontynuowania ataku na północy i na Ukrainie, gdy tymczasem celem operacji jest wyzwolenie Białorusi i Polski po linię Wisły; operacja kończy się sukcesem - do 29 sierpnia Niemcy zostali odepchnięci na zachód o 600 km a Armia Czerwona osiągnęła linię Wisły; tu front musiał się zatrzymać by podciągnąć linie zaopatrzenia a ponadto środkowa część frontu rosyjskiego była za bardzo wysunięta na zachód.**
*** lipiec - ruszają dwie ofensywy ze skrzydeł frontu; na południu rusza Front Ukraiński przeprowadzając operację lwowsko-sandomierską, na północy - Front Karelski; rezultatem działań tego ostatniego było podpisanie układu pokojowego z Finlandią 19 września; Stalin dostosowuje swoje plany polityczne do postępów militarnych: ze zdobytymi państwami podpisuje najpierw zawieszenie broni, a następnie - pokój.**
*** na południu ruszają operacje: jassowsko-kiszyniowska i wschodniokarpacka; 31 sierpnia pada Bukareszt, na początku września Bułgaria podpisuje pokój; operacja wschodniokarpacka miała na celu wsparcie powstania słowackiego (wybuchło 29 sierpnia) jednak bitwa na przełęczy dukielskiej okupiona została ogromnymi stratami i zdobyto ją dopiero 6 października, przez co nie udało się pomóc powstańcom.**
*** wrzesień - rusza operacja belgradzka, zakończona zdobyciem Belgradu (20.10).**
*** 6 października - początek operacji debreczyńskiej, która doprowadza do zdobycia Debreczyna, Siedmiogrodu i części Węgier.**

Front zachodni

*** 6 czerwca - operacja „Overlord" - lądowanie Amerykanów i Anglików w Normandii, 29.06 - wyzwolenie Cherbourga, połowa lipca - wyzwolenie Caen, zamknięcie Wehrmachtu w kotle pod Falaise (sierpień) uchodzi za koniec operacji lądowania.**
*** 19 - 25 sierpnia - powstanie w Paryżu i wyzwolenie miasta.**
*** 28 sierpnia - opanowanie Marsylii; w pierwszym tygodniu września - wyzwolenie Calais, Rouen, Lyonu oraz części Belgii z Antwerpią i Brukselą.**
*** 17 września - początek operacji „Market Garden"(opanowanie mostów na drodze do Zagłębia Ruhry); załamała się pod Arnhem.**
*** grudzień - kontrofensywa niemiecka w Ardenach zatrzymana przez wojska amerykańskie pod dowództwem gen. Pattona.**

1945

*** 12 stycznia - początek radzieckiej ofensywy wiślańsko-odrzańskiej; ogromna siła uderzenia odrzuca wojska niemieckie.**
*** 8 lutego - 1 Front Ukraiński znajduje się o 90 km od Berlina.**
*** 4 - 11 lutego - konferencja w Jałcie; w sprawach polskich Stalin uzyskał po raz kolejny zgodę na granicę na linii Curzona, granica zachodnia ma przebiegać wzdłuż Nysy Łużyckiej, a nie Kłodzkiej (wówczas Dolny Śląsk w większości pozostałby w Niemczech); o składzie rządu polskiego mają zadecydować: Mołotow i ambasadorzy USA i Anglii w Moskwie.**
*** marzec - sforsowanie Renu przez aliantów zachodnich.**
*** kwiecień - dotarcie aliantów zachodnich do Łaby.**
*** 16 kwietnia - początek operacji berlińskiej; Stalin wyznaczył do niej 1 Front Białoruski Żukowa i 1 Front Ukraiński Koniewa.**
*** 30 kwietnia - zdobycie Reichstagu. Hitler popełnia samobójstwo.**
*** 2 maja - kapitulacja Berlina.**
*** 7 maja - podpisanie kapitulacji Niemiec w Reims przed aliantami zachodnimi.**
*** 8 maja - na żądanie Stalina podpisanie aktu kapitulacji powtórzono w Berlinie; ponieważ w Moskwie był już wtedy 9 maja, przez całe dziesięciolecia rocznicę tego aktu świętowano w różnych dniach.**
*** 17 lipca - 2 sierpnia - konferencja w Poczdamie; zapadają ostateczne decyzje w sprawach polskich i w sprawie podziału Niemiec i Berlina na strefy okupacyjne.**

